

Лекція 6. Ячмінь

- 6.1. Господарське значення та поширення.
- 6.2. Морфо-біологічні особливості ячменів.
- 6.3. Технологія вирощування.
- 6.4. Особливості ячменю пивоварного.

Самостійно:

1. Особливості вирощування низькорослих сортів ячменю.
2. Особливості вирощування ячменю з підсівом багаторічних трав.

6.1. Господарське значення

Ячмінь – культура

продовольча: з зерна – крупа перлова та ячмінна, сурогат кави, екстракти солоду;

кормова: зерно – високопоживний дієтичний корм, входить до складу комбікормів, солома і полова – цінний грубий корм, зелена маса – зелений корм, для сінажу та силосу;

технічна: витяжки з солоду використовують в текстильній та шкіряній промисловості, для виробництва ліків, молочної кислоти тощо.

Поширення та урожайність

Країна	Площа, млн..га	Частка в структурі зернових к-р, %	Урожайність, ц/га	Частка у світовому виробництві, %
У світі, всього	64,7	-	23,9	100
Росія	12,5	29	16,6	15
Україна	3,7	42	19,9	8,2
Канада	4,7	22	28,8	7,9
Німеччина	2,3	33	58,9	7,0
США	2,6		31,4	5,2
Франція	1,7		59,9	5,1

Вимоги ячменів до тепла

Температура, °С	Озимий	Ярий
– мінімальна для проростання насіння	+2 +3	+1 +2
– оптимальна для проростання насіння	+6 +12	+17 +20
– мінімальна для з'явлення сходів	+3 +5	+4 +5
– пошкоджує сходи	-12 -13	-6 -8
– оптимальна для росту і розвитку	+16 +20	+20 +22
– середньодобова для віднов. вегетації	+4 +5	–
– максимальна, за якої припиняється ріст	+40	
– тривалість вегетаційного періоду	220–240	60 – 110
в т.ч. осіннього	30–40	–

- Коренева система **слабкорозвинена**, має невисоку здатність засвоювати важкодоступні поживні речовини;
- Тип кущіння і формування вторинної кореневої системи – **епікотильний**;
- Кущення **не обмежено** у часі, тобто однаково кущиться як восени, так і навесні;
- Стійкість до вилягання **нижча за пшеницю**;
- Серед озимих зернових – **найменш** зимостійкий;
- Типовий **самозапильник**.

Вимоги до вологи

Характеристика	Показник
Оптимальна вологість ґрунту, %	65...75
Кількість вологи в орному шарі для дружних сходів, мм	20...30
Потрібно для набухання і проростання насіння, %	58...60
Транспіраційний коефіцієнт	300...450
Критичний період за вологістю	колосіння – цвітіння (для оз.) достигання (для яр)

Вимоги до ґрунтів

Параметр	Показник
Оптимальна рН ґрунтового розчину	6,0–7,5
Оптимальна щільність, г/см ³	1,1–1,2 (середнього мех. складу)
Винос елементів живлення, кг/ц основної та побічної продукції	
– N	2,5–2,7
– P ₂ O ₅	1,1
– K ₂ O	1,6–1,8
Заглиблення коренів у ґрунт, м	0,8–1,0
Горизонтальне розростання кореневої системи, м	0,9

6.3. Технологія вирощування озимого ячменю

Попередники

кращі – зернобобові, картопля, багаторічні бобові трави, зайняті пари, ріпак;

добрі – кукурудза на зелений корм та силос;

задовільні - озима і яра пшениця, овес;

гіршим попередником є жито.

Підготовка ґрунту

Основний обробіток

Після просапних культур, що якісно зібрані - поверхневий обробіток.

Після кукурудзи поле дискують, а потім орють.

Після вико-вівсяних або інших сумішок поле дискують, орють.

До сівби проводять 2-3 поверхневих обробітки для знищення бур'янів і вирівнювання ґрунту.

Передпосівний обробіток - культивуація з використанням агрегатів з голчастими боронами (БИГ-3) у пасивному режимі.

Характерна особливість - пізніші строки її проведення.

Оз. ячмінь негативно реагує на переущільнення ґрунту, перезволоження і нестачу кисню.

Підготовка насіння - протруєння, інкрустація.

Сорти:

озимі – Добриня, Достойний, Зимовий, Росава,

Трудівник;

ярі – Вакула, Галактик, Геліос, Джерсей,

Паллідум 107, Скарлет, Султан, Целінка;

дворучки – Росава, Тамань, Тайна, Основа,

Одеський 17, 31, 46.

Система удобрення

Фосфор особливо потрібний в перші 4-5 тижнів вегетації: стимулює розвиток кореневої системи, формування колосу, озерненість.

Калій інтенсивно надходить у рослини з перших днів росту і до цвітіння: зміцнює стебла, знижує ураження хворобами, підвищує виповненість зерна.

Р К – під основний обробіток ґрунту.

Близько 10% фосфору (P_{10-15}) - у рядки при сівбі.

Азотні добрива

після гірших попередників вносять у два прийоми - половину норми під культивуацію і половину для підживлення навесні у фазі кущіння;

після кращих попередників - в одне чи два підживлення на II - III та IV етапах органогенезу.

Для сортів, схильних до вилягання норми не повинні перевищувати $N_{60} P_{60} K_{60}$

Спосіб сівби

рядковий з міжряддям 15 см,
вузькорядний 12 см.

Глибина

Полісся, Лісостеп 2-4 см,

Степ +1-2 см

Норма висіву:

за оптимальних умов – 3 – 3,5 млн./га;

при запізненні і погіршенні умов до 4 млн.,

за низької культури землеробства до 5 млн.

Орієнтовні строки сівби і норми висіву озимого ячменю

Зона	Строк	Норма, млн/га
Півд. Степ	25.09 – 5.10	3,5–4,5
Схід. Степ, Лісостеп	20.09 – 30.09	3,5–4,0
Полісся	15.09 – 25.09	4,0–4,5

Догляд за посівами

Боротьба з бур'янами

Озим. ячмінь більш схильний до забур'янення, ніж пшениця і жито.

Дозволено - агрітокс, аркан, базагран, гранстар, 2,4-Д, 2 М-4 Х, діален, дікопур, ларен, пріма, пума супер (проти злакових), банвел, бар'єр, естерон, луварам.

Збирання

Ячмінь озимий важче збирається ніж ярий чи озима пшениця через ламкість колосу, схильність до вилягання, короткий оптимальний строк обмолоту.

Достигає найшвидше серед зернових I групи.

Візуальні ознаки для початку обмолоту : ламкість колосся ще незначна, остюки достигли, але ламаються тільки при обмолоті; вологість зерна не більше 16-18%.

Збирають прямим комбайнуванням.

Якщо велика кількість підгону – роздільно.

6.4. Особливості ячменю пивоварного

Основні вимоги до якості зерна

маса 1000 зерен 40-45 г,

низька плівчастість 8-10 %,

підвищений вміст крохмалю 63-65 %,

знижений вміст білка 9-10 %;

висока схожість 96-97 %;

висока сортова чистота;

зараженість шкідниками не допускається

Особливості технології вирощування пивоварного ячменю

- Небажані попередники – бобові.
- Орієнтовні норми добрив
N₃₀₋₆₀ P₃₀₋₇₀ K₃₀₋₈₀ Mg₂₀₋₄₀
- Зібране насіння досушують за невисоких температур (до 40 °С), щоб не втрачалась схожість